

**Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра історії України**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач аспірантури і докторантури

Ірина ЧИСТЯКОВА

_____ 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРИЧНА УРБАНІСТИКА**

Галузь знань: **03 Гуманітарні науки**

Спеціальність: **032 Історія та археологія**

Рівень вищої освіти: **третій (освітньо-науковий)**

Ступінь: **освітньо-науковий (PhD)**

Кваліфікація: **доктор філософії (PhD) зі спеціальності**

032 Історія та археологія

Мова навчання **українська**

Погоджено науковою радою Сумського
державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

« 03 » вересня _____ 2025 р.

Голова

Віталій Олександрович

Суми – 2025

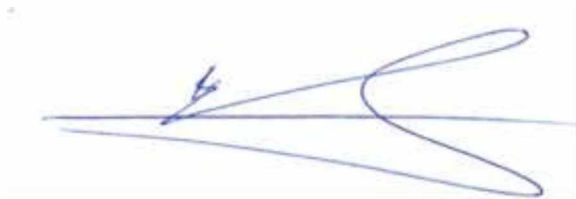
Розробник:

Король Віталій Миколайович – кандидат історичних наук, старший викладач
кафедри історії України

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри історії України

Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри історії України
кандидат історичних наук, доцент

В'ячеслав ОЛІЦЬКИЙ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Аспірантура (доктор філософії)	Обов'язкова
		Рік підготовки:
		2-й
		Семестр
		3-й
		Лекції
		16 год.
		Практичні, семінарські
		14 год.
		Самостійна робота
Загальна кількість годин – 90		60 год.
		Вид контролю: залік

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Курс «Історична урбаністика», розроблений для спеціальності **032 Історія та археологія**, є складовою підготовки аспірантів НН інституту історії, права та міжнародних відносин. Навчальна дисципліна входить до переліку вибірових компонентів освітньо-наукової програми (цикл професійної підготовки).

Метою навчальної дисципліни є досягнення сучасного фундаментального мислення та системи спеціальних знань про соціальний, економічний і культурний розвиток міста та трансформацію містобудування в різні історичні епохи.

Завдання курсу:

теоретичні:

- розглянути сутність урбанізаційних процесів і розвитку міст у різні історичні епохи;
- вивчити витоки розвитку міського суспільства, динаміку урбанізаційних процесів та їхні суспільно-політичні та соціокультурні наслідки;
- схарактеризувати значення ролі окремих персон і їхніх поглядів на розвиток містобудування в контексті конкретної історичної доби;
- навчити пояснювати специфіку впливу національних традицій, культури, політики та економіки на планування, розвиток і забезпечення життєдіяльності міст;

практичні:

- навчити вести полеміку з питань історії міст та містобудування, проблем соціокультурних та економічних наслідків урбанізаційних процесів;
- імплементувати чинник урбанізації у наукові студії здобувачів освіти.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності**:

ІК 1. Здатність до розв'язання комплексних проблем в галузі гуманітарних наук під час професійної або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК01. Здатність до оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, загального культурного кругозору, здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя в контексті неперервної фахової підготовки, дотримання у фаховій діяльності норм професійної етики, принципів академічної доброчесності, міжкультурної толерантності, керування загальнолюдськими цінностями.

ЗК03. Здатність до пошуку, оброблення, аналізу і контекстуалізації значного обсягу наукової інформації з різних джерел, інтерпретацію результатів наукових досліджень.

ЗК08. Здатність до оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, загального культурного кругозору, здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя в контексті неперервної фахової підготовки, дотримання у фаховій діяльності норм професійної етики, принципів академічної доброчесності, міжкультурної толерантності, керування загальнолюдськими цінностями.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **спеціальних (фахових) компетентностей**:

СК01. Здобуття глибинних знань у галузі історії та археології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових історичних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

СК04. Здатність розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі історії на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку і з використанням теоретичних та експериментальних методів.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Історична урбаністика» базується на знаннях таких дисциплін як «Історія України», «Всесвітня історія», «Археологія» та інших, раніше вивчених.

3. Результати навчання за дисципліною

Знання: періодизації та змісту розвитку теорії та практики містобудування на різних етапах. Уміння: здатність до пошуку, обробки й аналізу інформації з різних джерел для узагальнення результатів. Комунікації: вибудувати та обґрунтовувати власну презентацію на основі проведеного наукового дослідження.	РН 2	Демонструвати системний науковий світогляд, уміння креативно мислити, формулювати висновки і розробляти рекомендації з використанням новітніх технологій у розв'язанні поставлених завдань
Знання: сутності урбанізаційних процесів і розвитку міст у різні історичні епохи. Уміння: пояснювати значення ролі окремих персон і їхніх поглядів на розвиток містобудування в контексті конкретної історичної доби.	РН 3	Узагальнювати, критично мислити й аналізувати явища та проблеми, які вивчаються
Знання: уявлення про особливості розвитку міст та містобудування в різних країнах світу та в Україні. Уміння: визначати специфіку впливу національних традицій, культури, політики та економіки на планування, розвиток і забезпечення життєдіяльності міст	РН 11	Володіти концептуальними та методологічними знаннями в галузі історичних наук та бути здатним застосовувати їх до професійної діяльності на межі предметних галузей
Знання: історіографії питань розвитку вітчизняного містобудування. Уміння: використовувати історіографічний аналіз при ознайомленні з літературою, присвяченою історії міст та містобудування. Комунікація: можливість якісно презентувати відповідь та відстоювати власну думку від час відповіді	РН 15	Орієнтуватися в масиві наукової літератури з вітчизняної історії, систематизувати науковий матеріал, критично аналізувати історичні джерела та історичні праці

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A 90 – 100 Відмінно	Аспірант: володіє теоретичними знаннями з курсу, досконало знає практичний матеріал (вільно ним оперує, грамотно застосовує); вміє використовувати набуті знання та вміння у практичній діяльності; викладає теоретичний матеріал логічно, послідовно й переконливо; грамотно оперує понятійно-термінологічним апаратом.
B 82 – 89 Добре	Аспірант виявляє повні, систематичні знання із дисципліни, має здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Швидко опрацьовує та засвоює матеріал, оперує понятійно-термінологічним апаратом. Але разом із тим допускає неточності, робить незначні помилки.
C 74 – 81 Добре	Аспірант виявляє повні знання із дисципліни, має здатність до самостійного оновлення знань. Демонструє певні навички та уміння під час практичних занять, але оригінальність і креативність виявляється обмежено (допускає певні помилки та неточності тощо).
D 64 – 73 Задовільно	Аспірант виявляє знання основного матеріалу, має обізнаність з профільною літературою, намагається аналізувати наукові праці та концепції, робити висновки, але при цьому допускає грубі помилки і не може переконливо викласти матеріал щодо заданої теми.
E 60 – 63 Задовільно	Аспірант виявляє знання основного навчального матеріалу в обсязі, задовільному для подальшої фахової діяльності. Практична підготовка загалом відповідає вимогам, аспірант демонструє певні навички, але форма виступу нестабільна, є помітні погрішності методологічного характеру.
F 35 – 59 Не задовільно	Аспірант емоційно скутий, не впевнений у своїх відповідях. Не розуміє основної сутності завдання, не може зробити висновки й узагальнення. Виступ невиразний та непереконливий.
FX 1 – 34 Не задовільно	Недбалість аспіранта щодо власної підготовки. Не має впевнених знань з курсу. Не демонструє належної форми публічного виступу та необхідних практичних навичок.

5. Розподіл балів

Поточний контроль							Разом	Загальна сума
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7		
Поточний контроль								100
8	9	9	9	9	8	8	60	
Контроль самостійної роботи								
6	6	6	6	6	5	5	40	

6. Структура та обсяг навчальної дисципліни

6.1. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	Усього	у тому числі		
		Лекції	Практ.	Самост.
Тема 1. Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу	12	2	2	8
Тема 2. Міста і містобудування Стародавнього світу	14	4	2	8
Тема 3. Міста і містобудування Середньовіччя	13	2	2	9
Тема 4. Міста і містобудування Європи доби Ренесансу	13	2	2	9
Тема 5. Міста і містобудування Нової доби	13	2	2	9
Тема 6. Міста і містобудування індустріальної доби	13	2	2	9
Тема 7. Сучасні міста і містобудування	12	2	2	8
Усього годин	90	16	14	60

6.2. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу	2
2	Міста і містобудування Стародавнього світу	4
3	Міста і містобудування Середньовіччя	2
4	Міста і містобудування Європи доби Ренесансу	2
5	Міста і містобудування Нової доби	2
6	Міста і містобудування індустріальної доби	2
7	Сучасні міста і містобудування	2
Разом		16

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу	2
2	Міста і містобудування Стародавнього світу	2
3	Міста і містобудування Середньовіччя	2
4	Міста і містобудування Європи доби Ренесансу	2
5	Міста і містобудування Нової доби	2
6	Міста і містобудування індустріальної доби	2
7	Сучасні міста і містобудування	2
Разом		14

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу	8
2	Міста і містобудування Стародавнього світу	8
3	Міста і містобудування Середньовіччя	9
4	Міста і містобудування Європи доби Ренесансу	9
5	Міста і містобудування Нової доби	9
6	Міста і містобудування індустріальної доби	9
7	Сучасні міста і містобудування	8
Разом		60

7. Засоби діагностики та форми контролю

7.1. Засоби діагностики результатів навчання

Наукові есе, наукові статті, відгуки-рецензії, підготовлені аспірантами дослідницькі проекти, презентації результатів виконаних досліджень, виступи, організація дискусії на наукових конференціях тощо; підготовка папки дослідника з алгоритмом роботи з науковим текстом.

7.2. Форми контролю

Форми поточного контролю: усна або письмова з такими видами: групове та індивідуальне опитування, контрольна (самостійна) робота, індивідуальна або групова презентація виконаного завдання, підготовка й демонстрування презентацій із аналізованих проблем, онлайнове та письмове тестування.

Форма підсумкового семестрового контролю: підсумкова залікова оцінка може бути виставлена за поточного оцінювання – за сумою балів, набраних студентом на практичних заняттях. Сума балів за всі види робіт визначається в межах 100 балів.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Безлюбченко О. С., Завальний О. В. Урбаністика: навч. посібник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 274 с.
2. Верменич Я. В. Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства і методика літочислення. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2011. 306 с.
3. Вечерський В. В. Спадщина містобудування України: теорія і практика історико-містобудівних пам'яток-охоронних досліджень населених місць. Київ: НДІТІАМ, 2003. 560 с.
4. Дідик В. В., Павлів А. П. Планування міст: навч. посібник. Львів: Львівська політехніка, 2003. 412 с.
5. Історичні архітектурно-містобудівні комплекси: наукові методи дослідження : навчальний посібник / Г. П. Петришин, У. І. Іваночко, Ю. В. Ідак та ін.; за ред. Г. П. Петришин. Львів: Львівська політехніка, 2006. 212 с.
6. Клименюк Т. М., Проскуряков В. І., Ковальчук Х. І. Ілюстрований словник архітектурних термінів: навч. посібник. 2-ге вид, доп. і перероб. Львів: Львівська політехніка, 2014. 180 с.
7. Кодін В. О., Панов П. В. Архітектура та містобудування Західної Європи і Візантії III–XV століть. Харків: ХНАМГ, 2008. 249 с.
8. Конопльова О. В. Мистецтво, архітектура та містобудування Західної Європи доби Відродження : навчальний посібник. Харків: ХНАМГ, 2013. 162 с.
9. Містобудівне проектування. Частина I: Місто як об'єкт проектування: навчальний посібник / Г. П. Петришин, Б. С. Посацький, Ю. І. Криворучко та ін. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. 328 с.
10. Орлова Т. В. Всесвітня історія. Історія цивілізацій: навч. посіб. Київ: Знання, 2012.
11. Петрів О. В. Історія архітектури: підручник. Львів: «Магнолія-2006», 2020. 209 с.
12. Посацький Б. С. Основи урбаністики. Територіальне і просторове планування: навч. посіб. 2-ге вид., доп. Львів : Львівська політехніка, 2011. 368 с.
13. Ремешило-Рибчинська О. І. Історія архітектури: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 224 с.
14. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін: монографія / за ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої. Київ: Фенікс, 2017. 438 с.

Додаткові:

1. Архітектура Львова: Час і стилі. XIII–XXI ст. / упоряд. Ю. О. Бірюльов. Львів: Центр Європи, 2008. 720 с.
2. Жук І. Львів Левинського: місто і будівничий : альбом. Київ: Грані-Т, 2010. 184 с.
3. Київ: історія, архітектура, традиції / уклад.: О. Друг, Ю. Ференцева. Київ: Балтія-Друк, 2012. 104 с.

4. Константинова В. М. Соціокультурні аспекти урбанізаційних процесів на Півдні України (друга половина XIX – початок XX століття). Запоріжжя: ЗНТН, 2011. 100 с.

5. Константинова В. М. Урбанізація: південно-український вимір (1861–1904 роки). Запоріжжя: АА ТанDEM, 2010. 596 с.

6. Куліков В. О. Підприємства й суспільство в заводських шахтарських поселеннях Донбасу та Подніпров'я в 1870-1917 рр.: монографія. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2019. 388 с.

7. Мамфорд Л. Що таке місто // Анатомія міста: Київ. Урбаністичні студії. Київ: Смолоскип, 2012. С. 10-14.

8. Праця, виснаження та успіх: промислові мономіста Донбасу / М. Ільченко, К. Кузіна, В. Куліков та ін.; за ред. В. Кулікова й І. Склокіної. Львів: ФОП Шумилович, 2018. 244 с.

9. Таранущенко С. А. Пам'ятки архітектури Слобідської України: альбом. Харків: Харківський приватний музей міської садиби, 2011. 232 с.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Навчальні аудиторії, які обладнані для проведення лекційних і семінарських занять.

2. Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютери, мультимедійний проектор, екран.